Cyngor Sir Ynys Môn	
Adroddiad i:	Cyngor Sir
Dyddiad:	25 Ebrill 2022
Pwnc:	Penodi Aelodau Lleyg ar y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Aelod(au) Portffolio:	Amherthnasol
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 MarcJones@ynysmon.gov.uk
Awdur yr Adroddiad:	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	Amherthnasol

A – Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau

Pwrpas yr adroddiad

Yn unol â Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, mae angen i draean o aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fod yn aelodau lleyg. Mae'r adroddiad hwn yn gofyn i Gyngor Sir Ynys Môn gymeradwyo'r tri aelod lleyg ychwanegol a ddewiswyd a'u penodi i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a chefnogi bod yr aelod lleyg presennol yn parhau am un tymor pellach o bum mlynedd.

Yn unol â chyfansoddiad y Cyngor, gofynnir i'r cyngor gymeradwyo penodi'r aelodau lleyg newydd ar gyfer y tymor newydd ac ailbenodi'r aelod lleyg presennol.

Argymhelliad

1. **Cymeradwyo'r tri ymgeisydd a ddewiswyd a'u penodi yn aelodau lleyg ar y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio**
2. **Cytuno bod yr aelod lleyg presennol yn parhau am ail dymor o bum mlynedd**

Cefndir

Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn cyflwyno newidiadau i'r gyfundrefn perfformiad a llywodraethu, gan gynnwys newidiadau i aelodaeth, cyfansoddiad a thrafodion y pwyllgor (adrannau 116-118). Mae'r Ddeddf yn nodi bod rhaid:

- i draean o aelodau'r Pwyllgor fod yn unigolion lleyg a dau draean yn aelodau o'r Cyngor
- i'r Pwyllgor benodi aelod o'r Pwyllgor fel ei Gadeirydd (a rhaid iddo fod yn unigolyn lleyg); a

A – Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau
• i'r Pwyllgor benodi aelod o'r Pwyllgor fel ei Ddirprwy Gadeirydd (a ni chaiff fod yn aelod o'r Pwyllgor Gwaith nac yn gynorthwyydd i'r Pwyllgor Gwaith). Mae adran 117 y Ddeddf yn diffinio 'unigolyn lleyg' fel rhywun: • nad ydynt yn aelod na'n swyddog mewn unrhyw awdurdod lleol • nad ydynt ar unrhyw adeg o fewn cyfnod o 12 mis, gan ddechrau gyda dyddiad penodi'r unigolyn hwnnw, wedi bod yn aelod o neu'n swyddog mewn unrhyw awdurdod lleol; ac • nad ydynt yn ŵr na gwraig na'n bartner sifil i unrhyw aelod neu swyddog o unrhyw awdurdod lleol. Ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn mae hyn yn golygu y bydd angen pedwar aelod lleyg. Mae Mr Dilwyn Evans, yr aelod lleyg presennol, wedi dweud ei fod yn fodlon gwasanaethu am ail dymor o bum mlynedd, a darperir ar gyfer hynny yng Nghylch Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (ac yn y Cyfansoddiad). Mae angen tri aelod lleyg ychwanegol i gydymffurfio â Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Gweithiodd y Cyngor gyda Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru i ddatblygu ffurflen gais a hysbyseb ar gyfer recriwtio aelodau lleyg, yn ogystal â rhaglen hyrwyddo genedlaethol. Gweithiom gyda'n Tîm TG Mewnol i ddatblygu ffurflen gais ar-lein yn benodol ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn. Derbyniodd y Cyngor 13 ffurflen gais. O gymharu â gweddill Cymru, roedd hyn yn ymateb da iawn. Cynhaliwyd ymarfer llunio rhestr fer ar 19 Ionawr 2022 gan banel a oedd yn cynnwys Cadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, a'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151. Nododd y panel bedwar ymgeisydd i'w cyfweld. Cafodd y pedwar ymgeisydd eu cyfweld gan banel a oedd yn cynnwys Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 a'r darpar Brif Weithredwr ar y pryd. Dewisodd y panel cyfweld y tri ymgeisydd a ganlyn i'w hystyried ar gyfer eu penodi: • Michael Wilson, o Langefni, Ynys Môn • Sharon Warnes, o Bwllheli, Gwynedd • William Parry, o Rosneigr, Ynys Môn Mae bob un o'r ymgeiswyr hyn wedi derbyn eu gwahoddiad i gael eu hystyried ar gyfer eu penodi a derbyniwyd dau eirda boddhaol ar gyfer pob un ohonynt.

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod a/neu ddewis yr opsiwn hwn?
Gwneud dim. Fodd bynnag, byddai hyn yn golygu na fyddai'r Cyngor yn cydymffurfio â Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Ch – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â pholisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?
Adlewyrchir darpariaethau Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yng Nghyfansoddiad y Cyngor, ac yng Nghylch Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

D – A yw'r penderfyniad hwn yn unol â'r gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?
Ydi

Dd – Asesu'r effaith bosib (os yw'n berthnasol):		
1	Sut mae'r penderfyniad hwn yn effeithio ar ein hanghenion tymor hir fel Ynys?	Mae'n sicrhau bod y Cyngor yn gweithredu'n gyfreithlon.
2	A yw hwn yn benderfyniad y rhagwelir y bydd yn atal costau / dibyniaeth ar yr Awdurdod yn y dyfodol. Os felly, sut?	Amherthnasol
3	A ydym wedi bod yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn, os felly, rhowch wybod gyda phwy:	Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (WLGA)
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae eu rhan wrth ddrafftio'r ffordd hon ymlaen? Esboniwch sut:-	Na
5	Nodwch effeithiau'r penderfyniad hwn ar yr agenda cydraddoldeb a'r Gymraeg.	Cymerodd y Cyngor ran mewn ymgyrch recriwtio genedlaethol wedi'i harwain gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (WLGA) i sicrhau bod grwpiau anodd eu cyrraedd a heb gynrychiolaeth ddigonol yn cael cyfle cyfartal i ymgeisio am y swydd. Cyhoeddwyd hysbyseb ar wefan y WLGA a oedd yn cyfeirio ymgeiswyr

Dd – Asesu'r effaith bosib (os yw'n berthnasol):		
		posib at dudalen we benodedig y Cyngor. Hysbysebwyd y swyddi gwag yn eang gan y WLGA, yn cynnwys yn *Guardian Jobs*, a'u cylchredeg ar rwydweithiau proffesiynol, h.y. Rhwydwaith Swyddogion Cydraddoldeb Cymru Gyfan, rhwydwaith cyfarwyddwyr anweithredol, Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol, alumni a chyn-gyfranogwyr rhaglen fentora Rhwydwaith Cydraddoldeb Menywod Cymru/Tîm Cymorth Lleiafrifoedd Ethnig ac Ieuenctid Cymru, yn ogystal â'u hyrwyddo ar *Wales Online*. Yn lleol, hysbysebodd y Cyngor y swyddi gwag ar gyfryngau eraill yr oedd pobl ifanc yn debygol o'u defnyddio, megis *Facebook* a *LinkedIn*, yn unol â dyletswydd y Cyngor i ddenu grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol.
6	Os yw hwn yn benderfyniad strategol, nodwch unrhyw effaith posib y byddai'r penderfyniad yn ei gael ar y rhai hynny sy'n wynebu anfantais economaidd-gymdeithasol.	Dim effaith
7	Nodwch unrhyw effaith posib y byddai'r penderfyniad hwn yn ei gael ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac ar drin y Gymraeg ddim llai ffafriol na'r Saesneg.	Dim effaith

E – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif Weithredwr / Uwch Dîm Arweinyddiaeth (UDA) (gorfodol)	Roedd y Prif Weithredwr yn aelod o'r panel cyfweld.
2	Cyllid / Swyddog Adran 151 (gorfodol)	Roedd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 yn aelod o'r panel llunio rhestr fer a'r panel cyfweld.
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (gorfodol)	Dim sylw
4	Adnoddau Dynol (AD)	Amherthnasol
5	Eiddo	Amherthnasol
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)	Bu iddynt gynorthwyo i greu tudalen we ddynodedig a ffurflen gais ar-lein
7	Caffael	Amherthnasol
8	Sgriwtini	Amherthnasol

E – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth oedd eu sylwadau?
9	Aelodau Lleol	Amherthnasol

F - Atodiadau:

Ff – Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):
Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 Cyfansoddiad